Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen (AAE)

0. Inleiding

0.1 Engagementsverklaring

Dit actieplan kadert in een overkoepelend initiatief, namelijk de engagementsverklaring die Vlaams minister-president Kris Peeters en BEMEFA, de Belgische beroepsvereniging van mengvoederfabrikanten, op 25 februari 2010 ondertekenden met betrekking tot maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen. BEMEFA nam het initiatief tot overleg met de Vlaamse overheid omdat het tevens initiatiefnemer is van het platform "Maatschappelijk Verantwoorde Diervoederstromen". De doelstellingen die het platform zich in 2006 had vooropgesteld, werden in 2010 erkend door de Vlaamse overheid als belangrijke maatschappelijke bekommernissen. Bijgevolg werden volgende principes ingebouwd in de engagementsverklaring:

- Diervoederstromen moeten stapsgewijs meer maatschappelijk verantwoord worden, en daarom is het nodig internationale standaarden te ontwikkelen en te promoten;
- Bestaande eiwitbronnen van dierlijke of plantaardige oorsprong dienen maximaal te worden gevaloriseerd en gepromoot. Beschikbare onderzoeksresultaten zullen hieromtrent gebruikt worden om de verschillende schakels van de agro-voedingsketen te sensibiliseren en van de nodige opleidingen te voorzien. Bijkomend onderzoek zal geïdentificeerd worden en de nodige middelen zullen verzameld worden om dit onderzoek te realiseren. De regelgeving zal mede gestuurd worden om de valorisatie te optimaliseren.
- De afhankelijkheid van eiwitbronnen van buiten de EU moet worden ingekrompen en de voedselzekerheid m.b.t. EU-eiwitbronnen moet worden bijgestuurd.

0.2 Maatschappelijk verantwoorde soja

In deze engagementsverklaring werd de nadruk vooral gelegd op het eerste punt, waarbij er een wederzijds partnership tot stand kwam tussen de Vlaamse overheid en BEMEFA om een groter draagvlak bij andere stakeholders in de agrovoedingssector te ontwikkelen voor maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen. BEMEFA heeft al concrete invulling aan dit engagement gegeven door i.s.m. RTRS (Round Table for Responsible Soy) (www.responsiblesoy.org) een internationale, geharmoniseerde standaard voor soja uit te werken.

De RTRS-standaard is samengesteld uit vijf grote principes (die geconcretiseerd werden d.m.v. 98 controleerbare indicatoren):

1) Legal compliance and good business practice;
2) Responsible labor conditions;
3) Responsible community relations;
4) Environmental responsibility;
5) Good agricultural practice.

De controle op de implementatie van deze principes gebeurt door externe certificering van onafhankelijke derden.

Deze standaard zou progressief geïmplementeerd worden. "Maatschappelijk verantwoorde soja" is soja die beantwoordt aan een specifiek BEMEFA lastenboek, waarin al de belangrijkste criteria van de RTRS

standaard zijn opgenomen. Deze standaard zal volgens onderstaande planning evolueren naar de RTRS standaard. BEMEFA heeft zich namelijk in het volgende tijdstraject geëngageerd qua aankoop van soja per oogstjaar:

- 100.000 ton maatschappelijk verantwoorde soja in 2009/2010;
- 150.000 ton maatschappelijk verantwoorde soja in 2010/2011;
- 250.000 ton RTRS-soja in 2011/2012;
- 350.000 ton RTRS-soja in 2012/2013;
- 450.000 ton RTRS-soja in 2013/2014;
- 600.000 ton RTRS-soja in 2014/2015.

Deze 600.000 ton zou moeten overeen stemmen met de totale hoeveelheid soja die in 2015 in de dierenvoeding nog zou gebruikt worden (gebruik in 2010: 800.000 ton).

Dit programma (ontwikkeling van de standaard, opstarten van het certificeringsysteem, opleiden van de auditoren, certificeren van de sojaboeren, enz…) wordt volledig gefinancierd door de Belgische mengvoederindustrie.

0.3 Alternatieven voor soja als eiwitrijke grondstof

Om meer invulling te geven aan het tweede en derde punt, was één van de afspraken in de engagementsverklaring om een gezamenlijk actieplan voor alternatieve eiwitbronnen (afgekort: AAE) uit te werken. Dit strategisch plan wordt in dit document verder uitgewerkt, en zal betrekking hebben op de periode 2011-2015. In 2015 wordt een evaluatiemoment, en de uitwerking van een vervolgtraject gepland.

Het actieplan heeft als duidelijk doel om de bestaande eiwitbronnen van dierlijke of plantaardige oorsprong beter te valoriseren en te promoten. Bovendien moet de afhankelijkheid van de import van eiwitbronnen buiten de EU verkleinen.

Dit zou concrete voordelen kunnen opleveren door de bevordering van de biodiversiteit, op vlak van milieu (goede stikstofbalans, betere vruchtwisseling, instandhouding bodemstructuur), hoog niveau voedselveiligheid (gegarandeerd door productie binnen de EU), werkgelegenheid, voedselzelfvoorziening, enz.

Om dit doel te bereiken bevat het actieplan de volgende **vijf hefbomen**:

1) Sensibilisering;
2) Bewustmaking en promotie binnen de EU;
3) Stimulering van (eerder praktijkgericht) onderzoek;
4) Subsidiëring van landbouwers via specifieke maatregelen;
5) In kaart brengen van valorisatiepaden van bijproducten van bijv. voedingsindustrie en bioethanolproductie.

1. Sensibilisering

1.1 Sensibilisering via voorlichtingsactiviteiten en via de communicatie en verspreiding van relevante (onderzoeks-)resultaten

De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling - ADLO) zal, vertrekkend van de nieuwste relevante onderzoeksresultaten, bijdragen tot sensibilisering bij de *landbouwers* op het vlak van voorlichting rond:

- gewaskeuze (koolzaad, luzerne, erwten, lupinen, klaver of kemp, al dan niet in mengteelt);
- rassenkeuze;
- teelttechniek (potentiële opbrengsten, nodige arbeidsbesteding tijdens de teelt, noodzakelijke gewasbescherming, …);
- maatregelen om vraat (duiven, konijnen e.a.) en andere problemen in deze teelten te bestrijden;
- optimaliseren van de opbrengsten van gras en grasklaver via betere uitbatingstechnieken;
- verhogen van het aandeel graslandproducten in het rantsoen om de behoefte aan eiwitcorrector te verminderen, rantsoensamenstelling (bijv. 50/50-verhouding i.p.v. 60/40 maïs/gras, …);
- optimaliseren van eiwitproductie uit gras door verbeteren van de graslanduitbating, rekening houdend met de beperkingen van het nieuwe MAP (mestactieplan);
- versterkte aandacht vestigen op de verplichting tot het behoud van het areaal grasland op bedrijfsniveau in het kader van de cross compliance (randvoorwaarden).

Ook de *voedingsadviseurs* en de *commerciële medewerkers* werkzaam in de mengvoederbedrijven kunnen gesensibiliseerd worden naar rationalisatie van rantsoenen (lager eiwitgehalte) en alternatieve eiwitbronnen, want zij spelen een heel belangrijke rol in de samenstelling van het rantsoen op de praktijkbedrijven. Onderzoek wees al uit dat een lager eiwitgehalte in veel gevallen geen verminderde technische prestaties oplevert. Daarom moet de perceptie hierover bij leveranciers en gebruikers doorbroken worden.

Zeer belangrijk bij duurzame vleesconsumptie en eiwitten is de sensibilisering van de *publieke opinie* en de *retail*. Een specifieke communicatie voor beide doelgroepen is nodig voor voldoende maatschappelijk draagvlak. Hierbij kan de VLAM een belangrijke rol spelen om het duurzaamheidsaspect aan te kaarten.

1.2 Sensibilisering via demoprojecten

Het doel van demonstratieprojecten is land- en tuinbouwers bewust te maken van nieuwe mogelijkheden en inzichten en deze door demonstraties in de praktijk ingang te doen vinden op onze Vlaamse bedrijven. Deze praktijken en technieken moeten bijdragen tot meer duurzame land- en tuinbouwbedrijven. In de demonstratieprojecten wordt vooral het sensibiliseren van landbouwers en tuinders beoogd. De toepasbaarheid en bijdrage tot meer duurzame landbouw van de voorgestelde technieken dient immers al door wetenschappelijk onderzoek of meetbare praktijkervaring te zijn aangetoond.

Op dit moment lopen er twee ADLO-demoprojecten via het LCV (Landbouwcentrum voor Voedergewassen vzw) en met het ILVO (titel: “Bijproducten uit energiewinning: aanbod en waarde voor

varkens", en "Bijproducten uit energiewinning: aanbod en waarde voor melkvee") die kaderen in dit dossier.

Eind 2010 werd een oproep opengesteld voor nieuwe ADLO-demoprojecten (uit te voeren in 2011), waarbij de focus ligt bij de dierlijke productie. In uitvoering van dit actieplan werd een thema toegevoegd met als titel "Verminderen afhankelijkheid van eiwitimport door betere afstemming van het voeder op de behoefte van het dier". Dit thema richt zich vooral op de intensieve veehouderij. Hierna volgt de beschrijving van het thema zoals het werd opgenomen in de oproep:

"*De veehouderij in Vlaanderen is in sterke mate afhankelijk van de import van eiwit. Elk jaar voert België/Vlaanderen om en bij achthonderdduizend ton soja in ten behoeve van de sector. In een gezamenlijk actieplan stellen Vlaams minister-president Kris Peeters en BEMEFA, als streefdoel om de afhankelijkheid van ingevoerde eiwitten zoveel mogelijk terug te dringen.*

Vooral de intensieve varkens- en pluimveehouderij die hoofdzakelijk gebruik maakt van samengestelde mengvoeders, is een grootverbruiker van het geïmporteerde eiwit.

Zowel bij de samenstelling van de voeders als bij de keuze van de voedersoort voor een bepaalde diergroep wordt vaak een zekere veiligheidsmarge gehanteerd inzake eiwit, om op die manier zeker niet in te boeten op productie of groei van de dieren.

Door meer precieze analyse en kennis van de samenstelling van de grondstoffen, en een betere afstemming van het gebruikte voeder op de behoefte van het dier in elke groeifase (laag-eiwitvoeder en meerfasevoedering), is het mogelijk om belangrijke hoeveelheden eiwit te besparen. Het aanvullen van de meest beperkende aminozuren kan daarbij een belangrijk hulpmiddel zijn. Bijkomend voordeel van een scherp gestelde rantsoenering is dat daarbij een lagere stikstofuitstoot gerealiseerd kan worden.

Projecten in dit thema beogen te demonstreren dat het scherp stellen van het aanbod aan eiwit niet hoeft te resulteren in minder goede productieresultaten en economisch voordeel kan opleveren."

<u>Voorstellen voor mogelijke nieuwe demonstratieproeven zijn:</u>
1) rundvee (melkvee en vleesvee) voederen met enerzijds niet-beschermde en anderzijds beschermde soja > productieverschillen, verschillen in sojaverbruik;
2) meerfasenvoeding met laageiwitvoeders bij varkens;
3) laageiwitvoeders voor kippen;
4) bijsturen verhouding aminozuren in diervoeders;
5) aminozuurbehoefte bargen vs. gelten.

Jaarlijks zal geëvalueerd worden welke verhoogde aandacht alternatieve eiwitten zullen krijgen in de toekomstige ADLO-demoprojecten.

CONCRETE ACTIE(S):

1.1 Sensibilisering via voorlichtingsactiviteiten

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO) heeft blijvende aandacht voor de problematiek van de alternatieve eiwitbronnen en zal waar nuttig en wenselijk in presentaties tijdens studiedagen, -avonden, lezingen hier tijd en aandacht aan spenderen met het oog op de sensibilisering van de landbouwer tot een beredeneerde keuze voor een eiwitrijk gewas. Ook het verhogen van de bedrijfseigen eiwitproductie uit gras zal op studiedagen voor rundveehouders aan bod komen. ADLO neemt het thema duurzame eiwitvoorziening uitdrukkelijk op in het voorlichtingsplan 2011 en volgende.

Gedurende de looptijd van het actieplan organiseren BEMEFA en ADLO om de 2 jaar een voorlichtingsactiviteit voor haar leden (en in het bijzonder voor de voedingsadviseurs en commercieel vertegenwoordigers) rond dit thema. Concreet zullen deze doorgaan in 2011, 2013 en 2015.

ILVO organiseert in 2011 i.s.m. BEMEFA een studiedag rond het thema grasland en grasklaver waarin ook de resultaten worden toegelicht van hun IWT project "Verbetering van de kwaliteit van gras-klavermengsels voor de ruwvoederwinning" dat eind 2010 afliep.

In de loop van de planperiode organiseert BEMEFA een internationale studiedag rond duurzame eiwitvoorziening en alternatieve eiwitbronnen.

BEMEFA wijdt een apart deel van de website aan dit actieplan en voorziet er alle mogelijke relevante informatie over het gebruik van alternatieve eiwitbronnen.

De website van de Vlaamse overheid voorziet een link op haar website.

Beiden zullen ook nieuwsbrieven en/of persberichten gebruiken om informatie te verspreiden.

BEMEFA zal eveneens een Fact Sheet uitwerken en verleent haar medewerking aan artikels. Zo verscheen er vorig jaar al een reportage omtrent alternatieve eiwitbronnen in "Landgenoten" (Vilt).

BEMEFA verschaft de Vlaamse overheid zoveel mogelijk relevante en beschikbare informatie, analyseresultaten, testen, e.a. die een meer permanente opvolging van evoluties in de sector mogelijk maken en die nuttig zijn bij de voorbereiding van voorlichtingsactiviteiten.

De VLAM voert stapsgewijze een plan uit inzake communicatie omtrent duurzame consumptiepatronen. Duurzaamheid in de vleessectoren krijgt hierbij specifieke aandacht. VLAM zal bij haar communicatiebeleid over duurzaamheid aandacht besteden aan maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen.

1.2 Sensibilisering via demoprojecten

De oproep 2010 voor ADLO-demonstratieprojecten wordt gelanceerd, met daarin een vijfde thema met als titel: "Verminderen afhankelijkheid van eiwitimport door betere afstemming van het voeder op de behoefte van het dier".

De stimulering van een beter gebruik van eiwitbronnen in de rantsoenering zal ook sterk ondersteund worden door de engagementen genomen in het laag-nutriëntenvoederconvenant door BEMEFA en de Vlaamse overheid. In dit convenant willen beide partners i.k.v. het mestactieplan het gehalte aan

nitraten en fosfaten in het grond- en oppervlaktewater en de landbouwbodems sterk reduceren. BEMEFA schakelt zich hier actief in door de productie van diervoeders arm aan eiwit en fosfor, zodat de uitscheiding in het milieu fors vermindert. Tijdens Agriflanders, op 15 januari 2011, wordt het nieuwe vierjaren-convenant (januari 2011 - eind 2014) ondertekend.

2. Bewustmaking en promotie binnen de EU

Om te komen tot acties die op grotere schaal effect hebben, is het nodig om de acties uit te dragen naar de andere lidstaten en de Europese instellingen.

CONCRETE ACTIE(S):

ALVB en de landbouwattachés van de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Europese Unie zullen nauw opvolgen hoe de discussie rond alternatieve eiwitbronnen binnen de Europese instellingen evolueert. Deze problematiek leeft immers al op Europees niveau. Zo organiseerde het Europees Parlement op 11 oktober 2010 een workshop over het proteïnetekort in de EU. Daarnaast zullen zij het actieplan en/of de concrete acties m.b.t. het stimuleren van alternatieve eiwitbronnen promoten.

Ook zal dit thema verder opgenomen worden bij toekomstig overleg met buurlanden, in de eerste plaats met Nederland, waarmee al officieel ambtelijk overleg opgezet werd. In het kader van goed nabuurschap zijn er bilaterale afspraken en overleg voorzien in landbouwthema's. Het eerstvolgende overleg is gepland op 21 januari 2011.

Via haar Europese federatie FEFAC, werkt BEMEFA verder om alternatieve eiwitbronnen op de Europese agenda te plaatsen.

3. Stimulering van (eerder praktijkgericht) onderzoek

3.1 Inventarisatie

Onderzoek moet ervoor zorgen dat mogelijkheden tot aanwending van alternatieve eiwitbronnen in diervoeders maximaal geëxploiteerd worden.

Een eerste overzicht van het bestaande onderzoek in Vlaanderen/België/internationaal leert dat er al heel wat gebeurt, zowel bij de onderzoeksinstellingen (ILVO, HoGent, KaHo Sint-Lieven), als vanuit de landbouwsector zelf (Boerenbond, BEMEFA, …).
Bedoeling is om bestaande onderzoeken, relevante kennisinstellingen, -netwerken en sectorale initiatieven verder te blijven inventariseren.

Hierna worden een aantal voorbeelden gegeven van onderzoek dat op dit moment in Vlaanderen/België/internationaal relevant is:

a. IWT-project met ILVO + ADLO demoproject over voederwaarde van bijproducten uit de bio-ethanolproductie voor de veevoeding;
http://www.ilvo.vlaanderen.be/NL/Nieuwsgolfjuni2010/Archief/Nieuwsgolfthemanummerenergie/ProductieengebruikvanbiomassavoorenergieNevenstromenbioenergieproductie/VoederwaardevanDDGS/tabid/2379/language/nl-NL/Default.aspx;
b. HoGent:
   - PWO-project: 'Lupinen: sleutel tot duurzame eiwitproductie' omvat vergelijkende rassenproeven en screening van genotypes van de verschillende lupinesoorten: *Lupinus albus* (breedbladige of witte lupine) *L. angustifolius* (smalbladige of blauwe lupine) en *L. luteus* (gele lupine). Daarnaast bestaat het project uit twee belangrijke pijlers: enerzijds onkruidbestrijding (chemisch, mechanisch en geïntegreerd), en anderzijds ziektebescherming (preventie door inzetten van ziektevrij zaaizaad, rassenkeuze,… en chemisch). Dit heeft als doel tot een verhoging van de opbrengst en de oogstzekerheid te komen;
   - Het doctoraatsonderzoek: 'Monitoring en karakterisering van *Pleiochaeta setosa* met het oog op een duurzame beheersing.';
   - Eindwerk Dries Ghekiere (2004): sojaschroot in varkensvoeder grotendeels vervangen door andere (eiwitrijke) grondstoffen;
c. Boerenbond plant een studie in het kader van eiwitbesparing/footprint. In de periode 2011 – 2012 wordt een demonstratieproject uitgevoerd door een aantal partners van het PC Rundvee met als titel "Reductie van de soja-import door het gebruik van bestendiger sojaschroot in de rundveevoeding". Dit project wordt gefinancierd door Boerenbond. Zowel ILVO-dier als de ADLO-voorlichters van de betrokken sectoren nemen actief deel aan de uitvoering van dit project en/of de stuurgroep;
d. INRA (Frankrijk): groot project naar bijproducten bioethanol / zuiver DDGS;
e. Nutritioneel onderzoek (vandaag vooral contractonderzoek met industrie);
f. ILVO:
   - IWT-project "Reductie van de stikstofuitstoot en de eiwitimport door voedertechnische maatregelen bij melkvee";
   - IWT-project "Verbetering van de kwaliteit van gras-klaver mengsels voor ruwvoederwinning";
   - Monitoring en reductie van milieubelastende emissies van de veehouderij;
   - Effect van klaver in grasland op opbrengt aan eiwit en eiwitconcentratie bij toepassing van de MAP3-normen;
g. KaHo Sint-Lieven: kemp als veevoeder onder vorm van perskoek en ingekuild als GPS (gehele plantsilage);
h. Agerland en Agrifirm (Nederland): project "Eiwit van eigen erf". De teelt van veldbonen voor veevoerverwerking als alternatief werd onderzocht, maar dit bleek financieel niet aantrekkelijk. http://www.besteboer.nl/main/nieuws/artikelen/eiwitrijke-teelt-moeizaam-rendabel.html&start=0;
i. Europees project over droge vlinderbloemigen.

Bovendien is het ook belangrijk om een overzicht te hebben waar er in Vlaanderen nog eiwitrijke gewassen(vlinderbloemigen, grassen) veredeld worden:

1. De veredeling van grassen, rode en witte klaver zijn een belangrijke en blijvende activiteit op het ILVO. De selectiecriteria zijn een combinatie van droge stofopbrengst, gezondheid van het gewas, langleefbaarheid en kwaliteit. Het belang van kwaliteit in de

veredelingsactiviteiten is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. Het aantal projecten rond klaver is eveneens toegenomen.

2. In de Benelux is er geen veredelingsprogramma rond lupinen. Wel wordt het onderzoek aan de Hogeschool Gent, Departement biowetenschappen en landschapsarchitectuur verder gezet. Hierbij worden variëteiten van diverse herkomsten gescreend op hun gebruikswaarde.
3. De universiteit Gent (Plantaardige productie) heeft ook nog een genenbank van veldbonen met een hoog eiwitgehalte maar de veredelingsactiviteit ligt stil (gebrek aan middelen).
4. In de private sector gebeurt ook heel wat onderzoek naar veredeling van eiwitrijke gewassen.

De Hogeschool Gent heeft in het kader van haar onderzoeksactiviteiten steeds de door hen gebruikte rassen van lupinen (witte en blauwe) verder genotypisch gekarakteriseerd, beoordeeld op vroegheid en opbrengst en geselecteerd voor verder gebruik.

Als de landbouwer en de onderzoeker interesse in eiwitrijke gewassen verliezen, zal ook de veredeling van deze gewassen verder afnemen. Om echter uit deze neerwaartse spiraal te geraken, en veredeling en instandhouding van de genetische diversiteit te verzekeren, moet een lange-termijnoplossing gezocht worden. Omdat vogelschade vaak voorkomt, zouden nieuwe effectieve, betaalbare en maatschappelijk aanvaardbare technieken voor vogelafweer daarbij drempelverlagend kunnen werken.

3.2 Meer coördinatie

Uit het bovenstaande blijkt dat er o.m. al heel wat onderzoek naar alternatieve eiwitbronnen gebeurt, maar niet altijd op een gecoördineerde manier. Daarom zullen de betrokken onderzoeksgroepen en onderzoekers jaarlijks bij elkaar worden gebracht om de stand van hun resultaten weer te geven, te discussiëren over nieuwe onderzoeksvragen en gezamenlijke onderzoeksprojecten uit te schrijven.

3.3 Nieuw onderzoek

Voorbeelden van mogelijk nieuw onderzoek zijn:

a. Verlagen van eiwitgehalte in diervoeder (laageiwitvoeding):
   Voeder voor éénmagigen kan gerationaliseerd worden in de richting van laageiwitvoeding, omdat ze minder eiwit nodig hebben in hun rantsoen wanneer dit gesupplementeerd wordt met de meest limiterende aminozuren. Dit heeft bovendien als voordeel dat er heel wat minder stikstofuitstoot is;
b. Precisiebepaling van eiwitgehalte:
   De praktijk geeft aan dat er grote verschillen (tot 1,5% eenheden!) in eiwitgehalte van veevoeders aanwezig zijn tussen *gelijkaardige* grondstoffen van verschillende partijen. Heel wat fabrikanten nemen liever geen risico door te spelen met de “ondergrens” van eiwitgehalte en bouwen standaard wat reserve in. Door onderzoek en meer nauwkeurige meetmethoden is het in de toekomst misschien mogelijk om de momenteel gehanteerde veiligheidsmarge te reduceren;
c. Verfijning van de energie/eiwit-behoefte in rantsoenen;
d. Fasevoeding (meer differentiatie tijdens de ontwikkeling van het dier, bijv. gescheiden afmesten van bargen/beren en zeugen; van 2-fasen naar 3-fasen…);
e. Behandeling van eiwitten om aandeel bestendig eiwit te verhogen praktijkrijp maken (in veevoeder van herkauwers);
f. Invloed van gebruik van pesticiden/ziekten/bemesting op stikstoffixatie door *Rhizobium* (in de wortelknobbels);

g. Programmeren en uittesten van krachtvoedersamenstellingen met geen of een minimum aan sojaschroot;
h. Verder onderzoek naar de "carbon footprint" van eiwitrijke gewassen als alternatief voor soja;
i. Onderzoek naar welke mengvoeders het best geschikt zijn om er herintroductie van diermeel mee toe te passen;
j. Onderzoek naar welke types diermeel het best geschikt zijn om te herintroduceren als hoogwaardige eiwitleverancier voor diervoeders;
k. Onderzoek naar kwantificeringstechnieken voor de aanwezigheid van DNA van herkauwers in diermeel.

CONCRETE ACTIE(S):

3.1 Inventarisatie en 3.3 nieuw onderzoek
Verdere inventarisatie van bestaande onderzoeken, relevante kennisinstellingen, -netwerken en sectorale initiatieven (zowel privé als publiek) door alle betrokken partijen.

In het onderzoekprogramma ILVO 2020 is een kader aanwezig waarin onderzoek naar een duurzamere eiwitproductie en –gebruik kan gebeuren. Dit wordt al concreet ingevuld in verschillende onderzoeksthema's voor de periode 2011-2013 en dit voor verschillende aspecten: veredeling, instandhouding, gewassenkeuze en teeltechniek, rantsoenoptimalisatie met als doel een meer duurzame landbouw (economisch, ecologisch en maatschappelijk)

BEMEFA zal de Vlaamse onderzoeksinstellingen meer betrekken bij het preferentiële partnerschap met Gembloux, waar onderzoek lopende is in het kader van BSE.

3.2 Meer coördinatie
De afdeling Monitoring en Studie (AMS) richt een werkgroep op voor het afstemmen en bepalen van de onderzoeksnoden i.v.m. alternatieve eiwitbronnen. Deze werkgroep zal aangekondigd worden op het "Platform Landbouwkundig Onderzoek" waarin de Vlaamse overheid, de universiteiten, de onderzoeksinstellingen, de hogescholen en de praktijkcentra verenigd zijn.

In het kader van de werkgroep "onderzoekers alternatieve eiwitbronnen" zal het onderzoek inzake veredeling, instandhouding, teelttechniek, gewasbescherming van alternatieve eiwitrijke gewassen (lupinen, klaver, erwten, kemp,…) en dierenvoeding gecoördineerd en ontwikkeld worden.

4. Subsidiëring van landbouwers via specifieke maatregelen

De bestaande agromilieumaatregel (AMM) voor grasklaver bewijst dat een goed uitgebalanceerde subsidiemaatregel een positief effect kan hebben op de teeltkeuze van een landbouwer. Er wordt echter door problemen met derogatie geconstateerd dat heel wat landbouwers afzien van deze subsidie en van de teelt van gras/klaver.

De lopende “Mid Term Evaluatie” van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) zal afgewacht worden om het huidige beleid bij te sturen en om mogelijke nieuwe maatregelen uit te werken.

Andere te onderzoeken mogelijkheden voor subsidie zijn enerzijds de specifieke steun onder artikel 68 van Verordening (EG) nr. 73/2009 (= *Health Check, rechtstreekse inkomenssteun*), en anderzijds verwerkingssteun voor gedroogde voedergewassen (artikels 86-90 van Verordening (EG) nr. 1234/2007 (= *single CMO*)). Aangezien het gemeenschappelijk landbouwbeleid vanaf 2013, vandaag al ter discussie staat, staan ook de huidige maatregelen en mogelijkheden voor subsidie open voor verandering, vernieuwing of afschaffing. Deze besprekingen zullen verder opgevolgd en gescreend worden op alternatieve subsidiemaatregelen die in het kader van dit AAE kunnen genomen worden en die passen in de doelstellingen van een vernieuwd GLB na 2013.

CONCRETE ACTIE(S):

De agromilieumaatregel rond grasklaver wordt zeker behouden.

De “Mid Term Evaluatie” van het Plattelandsbeleid wordt bestudeerd en aangewend om het Vlaamse beleid bij te sturen en eventuele nieuwe relevante subsidiemaatregelen voor te stellen. (b.v. aanmoediging om te komen tot een hogere verhouding gras/maïs bv. in het teeltplan op rundveebedrijven)

Er wordt onderzocht of artikel 68 van Verordening (EG) nr. 73/2009 of gelijkaardige nieuwe maatregelen in het kader van het toekomstige vernieuwde gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB na 2013) mogelijkheden bieden voor gerichte subsidies voor de landbouwers. Momenteel lijkt volgens de studie “l’impact de la dépendance de l’Europe en protéines” van het Europees Parlement vooral Frankrijk een voorloper op het gebruik van art. 68. En ook Finland voorziet vanaf 2011 een budget voor dergelijke maatregelen. ALVB zal dit verder onderzoeken.

5. In kaart brengen van valorisatiepaden van bijproducten van bijv. voedingsindustrie en bioethanolproductie

Maar liefst 60% van de landbouwproducten passeert langs de voedingsindustrie die daarvan een groot gedeelte aanwendt voor haar productgamma en daarnaast, een reststroom genereert die vandaag als basisgrondstof dient voor verwerking tot voornamelijk diervoeder.

De rentabiliteit van onze Vlaamse voedingsindustrie is in belangrijke mate afhankelijk van haar nevenstromen. Deze nevenstromen maken bijv. dat we in de (intensieve) veehouderij concurrentieel kunnen zijn dank zij de verwerking ervan aan lage transportkost, vandaag vooral o.w.v. de economische pijler, weldra ook omwille van het duurzame karakter.

5.1 Diermeel

Ten gevolge van de BSE-crisis is er in de EU een verbod op het gebruik van diermeel in diervoeders (Verordening (EG) nr. 999/2001, de *feed ban*). Dit verbod heeft ervoor gezorgd dat de invoer van soja

naar de EU sterk is toegenomen. Deze grootschalige import van soja uit (hoofdzakelijk) Zuid-Amerika heeft een hoge ecologische voetafdruk (ontbossing Amazonegebied en transport).

De Raad van Ministers van de EU-lidstaten heeft op 29 november 2010 zijn steun uitgesproken voor de toekomstige aanpak van de BSE-problematiek zoals de Europese Commissie deze voorstelt in het 'TSE-stappenplan 2010-2015. Hierdoor zou het gebruik van diermeel van niet-herkauwers in diervoeders voor andere niet-herkauwers eventueel terug versoepeld worden, onder strikte voorwaarden en met de ontwikkeling van de noodzakelijke, doeltreffende bemonsterings- en analysetechnieken, waarmee de van verschillende soorten afkomstige eiwitten van elkaar onderscheiden kunnen worden.

De vraag is echter wel of de publieke opinie nog wel te vinden is voor het gebruik van diermeel. Voor bepaalde doelgroepen botst het voederen van bijv. pluimvee met dierlijk eiwit afkomstig van bijv. varkens met de principes uit de islam. Een actualisatie van de Nederlandse studie betreffende het gebruik van diermeel in diervoeders is wenselijk.

In maart 2010 bracht FEFAC, de Europese mengvoederfederatie, een studie uit omtrent *Processed Animal Proteins* (PAP), met als titel *"Reauthorisation of non-ruminant PAPs fora qua- and monogastric feed – Feed industry considerations"*. BEMEFA stelt deze studie ter beschikking.

Het gebruik van diermeel in diervoeders betreft een federale materie.

5.2 Biobrandstoffen

Een nieuwere bron van nevenstromen (grondstoffen) komt vrij via de productie van bioethanol (in België: Alco Bio Fuel, Syral en Biowanze). Deze heeft een aantal bijproducten tot gevolg die eveneens gebruikt (kunnen) worden in veevoeding. DDGS (Dry Distillers Grain with Solubles) is zo één van deze producten, waarin er een verhoogd gehalte aan ruw eiwit zit (31 à 34% in product als dusdanig, of 34 à 37% in droge stof, afhankelijk van de grondstof, tarwe/triticale/…). Ook de vloeibare en natte bijproducten worden belangrijk in de dierenvoeding.

De praktijk loopt hier voor op het onderzoek. Als gevolg van de hoge grondstofprijzen worden vooral in rundveerantsoenen allerlei vochtige eiwitrijke bijproducten op vrij grote schaal ingezet op de bedrijven zonder precieze kennis over hun voederwaarde.

De hoeveelheden die van dergelijke producten op de markt komen, kunnen een belangrijke impact hebben op de behoefte aan geïmporteerd eiwit.

5.3 Bijproducten van de voedingsindustrie

Voorbeelden hiervan zijn: bijproducten van brouwerijen (bierbostel), maalderijen (zetmeel, zemelen, enz.), suikerindustrie (bietenpulp, enz.), e.a.

CONCRETE ACTIE(S):

5.1 Diermeel

ALVB zal het dossier op EU-vlak nauw opvolgen en zal samen met de minister de versoepeling van het gebruik van diermeel in diervoeders principieel steunen, voor zover de maatregel voldoende veilig werd bevonden en de veiligheid verzekerd kan worden (analysetechnieken).

Binnen FEFAC zal een visie uitgewerkt worden m.b.t. diermeel die Europees gedragen zal worden.

BEMEFA zal in samenwerking met FEFAC prioriteiten met betrekking tot het onderzoek rond analysetechnieken voor diermeel formuleren; de wetenschappelijke wereld heeft immers aangegeven dat een duidelijke focus nodig is om resultaten te boeken.

5.2 Biobrandstoffen en 5.3 Bijproducten van de voedingsindustrie

De resultaten van het IWT-project en van de ADLO demoprojecten uitgevoerd door ILVO en LCV, kunnen een bijdrage leveren tot het gericht inzetten van deze nieuwe bijproducten in de diervoeding. Dit gebeurt i.s.m. BEMEFA, die een inventaris samenstelt van de gebruikte nevenstromen, inclusief de nevenstromen van de bioethanolproductie en evalueert of hier nog optimalisatie mogelijk is.